

پس از تاجزاده، موسویان و... این بار جواد ظریف جدی نشدن رابطه با چین را گردن FATF انداخت. به نظر می‌رسد آدرس غلط جدید برای توجیه ناکارآمدی‌های دولت پیدا شده است

سنگر سیاسی FATF تا ۱۴۰۰

فرهیختگان محمدجواد ظریف، وزیر امور خارجه در گفت وگویی اخیر خود با یکی از رسانه‌ها از مشکلات FATF برای تجارت خارجی ایران سخن گفت و بعد از آن برخی فعالان سیاسی اصلاح‌طلب تلاش کردند بگویند که حضور ایران در لیست سیاه این نهاد مالی مانع شکل‌گیری همکاری‌های خارجی است. افرادی چون سیدمصطفی تاجزاده که پیش از این هم موضعی به همین شکل درخصوص مسائل سیاست خارجی کشور داشتند، مثال زدند که همکاری بلندمدت ایران و چین تحت‌تاثیر این مساله متوقف شده است. البته پیش از این دو مساله مشابه هم از جانب همین افراد ذکر شده بود، یکی اینکه می‌گفتند روسیه و چین به ایران اعلام کرده‌اند درصورت عدم اجرای مقررات FATF و حضور ایران در لیست سیاه این مجموعه از همکاری با ایران معذور خواهند بود که البته هیچ‌گاه مشخص نشد چه کسی، کدام مسئول و چه زمانی چنین حرفی به طرف ایرانی زده است و دیگری هم ادعای اخیر سیدحسین موسویان، درباره‌ی تاثیر حضور ایران در لیست سیاه گروه ویژه اقدام مالی بر نرخ ارز در کشور بود که در شماره روز یکشنبه گذشته «فرهیختگان» به آن پاسخ دادیم و گفتیم که چرا از اساس اشتباه است. از این‌روو با توجه به این دو نمونه اشتباه فاحش که تمعدا یا سهوا از سوی این افراد دیده‌ایم، قاعدتا درخصوص موضوع وادعای اخیرشان هم بایدقدری باشک وتردید نگاه کرده و ببینیم آیا مساله FATF می‌تواند به عاملی برای توقف همکاری‌های ایران با پکن تبدیل شود یا خیر؟

برای بررسی دقیق‌تر باید به سراغ چند موضوع بریم.

اولین مساله یک سوال مهم است، اینکه ایران حد فاصل سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۸ خارج از لیست سیاه FATF و درواقع در لیست خاکستری حضور داشته، اما شرایط سیاسی و ص달بنته همکاری‌های اقتصادی فی‌مابین دستخوش ارتقای خاصی نشده است، هرچند اگر استدلال محمدجواد ظریف را بپذیریم باید به‌دنبال این بگردیم که خروج ایران از لیست سیاه الزاما به‌معنای توسعه همکاری‌ها میان دو کشور بوده است. لذا سوال اینجاست که چرا جهش و ارتقای خاصی در روابط دو کشور از تابستان ۹۵

تا زمستان ۹۸ ایجاد نشده است؟

نکته دوم مربوط به قرارداد بلندمدت همکاری میان تهران و پکن است. اصل این قرارداد به سفر شی جین‌پینگ، رئیس‌جمهوری خلق چین به‌تهران در بهمن‌ماه سال ۱۳۹۴ برمی‌گردد، بدین‌معنا که پنج ۶ ماه قبل از خروج ایران از لیست سیاه این قرارداد منعقد شده است و قاعدتا طرفین با اطلاع از وجود مشکلات مربوط به FATF نسبت به عقد آن اقدام کردند و لذا اگر مشکلی در آن زمان حس می‌شده‌یچ‌گاه‌پکن نسبت‌به‌چنین مساله‌ای ورود نمی‌کرد. در این خصوص نباید این موضوع را از یاد برد که اساسا بخش

معاون اسبق سازمان توسعه تجارت در گفت وگوبا «فرهیختگان»:

FATF بهانه انسداد تجارت خارجی است دولت هماهنگ کننده ندارد در سال جهش تولید در اوج تحریم‌ها کالا و ماشین‌آلات در گمرکات دیو شده و کارخانه‌ها خوابیده‌اند

می‌تواند اتفاق افتد. مثلا تجارت خارجی مامسئول دارد و سازمان توسعه تجارت باید در مباحث دوجانبه و چندجانبه‌دنبال راهکارهایی همچون تهاتر یا تجارت بدون انتقال ارز، وقتی پولی در آن کشور داریم می‌توانند لیست بدهند و بگویند این کالاها را از آن کشور می‌آوریم و با هم توافق کنند.

از نظر سیاسی، اقتصادی و راهبردی این کشورها حاضر به همکاری این چنینی هستند؟

مذاکره سخت و پیچیده است و باید اینها را پای میز مذاکره آورد و از آنها امتیاز گرفت. یک راهکار می‌تواند تهاتر یا بحث انتقال بدون ارز باشد. یک راهکار خط اعتباری است و لیست بگذارد و تعرفه مشخص کنند. در روابط دوجانبه و چندجانبه از این امتیازات وجود دارد که بتوان استفاده کرد. مشکل ما این است که جزیره‌ای عمل می‌کنیم درمقابل اماچینی‌ها همه بخش‌هایشان باهم هماهنگ کار می‌کنند و خوب نتیجه می‌گیرند. اما در کشور ما هر کسی به‌دنبال کار خود است. اگر وزارت خارجه می‌رود تنها می‌رود و اگر سازمان توسعه تجارت می‌رود تنها لازم است با بانک مرکزی هماهنگ کند و بانک مرکزی با گمرک هماهنگ باشد و دستگاه‌های دیگری با هم هماهنگ باشند. تا منافع ملی را در کلان قضیه تامین کنند.

آنبوهی از کالا در گمرکات دیو شده، دولت باید هر چه زودتر نسبت به ترخیص آنها اقدام کند مثال این ناهماهنگی می‌تواند همین ماجرای دیوشدن حجم بالایی از کالاهادر گمرکات کشور باشد؟

بله دقیقاً، این کار با عقل آدم عادی هم جور در نمی‌آید. در شرایط تحریم با این وضعیت اقتصادی و تورم و دلار به یک‌سری کالانیاز داریم که در گمرک است و درمقابل هم کارخانه‌ها تعطیل است. خب دولتی‌های می‌توانند باهم هماهنگ کنند و این کالاهارا آزاد کنند تا مصرف شود. از طرف دیگر اگر واردکننده امتیازات خاصی گرفته یا مشکلی دارد بعدا یقه او را بگیرد و طلب خود را از او وصول کند. حرف من با دولتی‌ها این است که فعلا مواد اولیه و ماشین آلات را آزاد کنید تا کارخانه‌ها از بیکاری دربیایند و کارگران را بیرون نکنند و کمی این مشکلات تورم فروکش کند.

همیشه گفته‌ایم تحریم داخلی سخت‌تر از تحریم خارجی است/دولت هماهنگ کننده ندارد

مشکل ما عدم هماهنگی است و عدم تحریم و FATF و... وجود دارد ولی تحریم‌های داخلی بیش از تحریم‌های خارجی ما راذیت می‌کند. باید هماهنگ کنند از بالا وجود داشته باشد. اگر در یک خانواده هرکسی کار خود را انجام دهد، اهداف محقق نمی‌شود. در کلان کشور نیز امر این چنین است. اگر هر وزارتخانه کار خود را بکند، بخش خصوصی کار خود را بکند و بخش دولتی کار خود را بکند نتیجه همین چیزی است که الان شاهد هستیم. ما هماهنگ کننده می‌خواهیم که دستگاه‌ها را پای کار بیاورد. اقتصاد مقاومتی چقدر اجرایی شد؟ در حد حرف باقی ماند. اقتصاد مقاومتی در مقابل تحریم نوشته شده بود. برای شرایط عادی نوشته نشده است. سال جهش تولید است، آیا در این سال باید مواد اولیه ما در گمرک معطل بماند و کارخانه‌ها و کارگران بیکار باشند؟ اینها مسائلی است که وجود دارد و مشکل ساز است.

مهمی از مفاد توافق بلندمدت ایران با چین می‌توانند به دور از مسیرهای مرسوم بانکی اجرایی شوند و خطری آنها را تهدید نکنند. سومین مساله مربوط به همکاری‌های ایران با پکن پیش از ورود کشورمان به لیست خاکستری است، به‌ویژه همکاری‌هایی که در دوره قبلی تحریم‌ها صورت گرفت. آن ایام هم ایران به نسبت مشابهی تحت فشارهای گروه ویژه اقدام مالی قرار داشت، لذا سوال اینجاست که چرا مساله FATF و محدودیت‌های آن پیش از سال ۹۵ برای طرفین موضوع بحث نبوده است.

چهارمین موضوع روابط راهبردی ایران با چین و تمایل پکن برای

خنثی کردن فشارهای ایالات متحده به اقتصاد این کشور است. امر مشخص این است که چینی‌ها از هر فرصتی که بتوانند برای کاستن از فشارهای آمریکا استفاده کنند و موانع توسعه و پیشرفت خود را فراهم آورند، بهره خواهند برد و حتما دسترسی به منابع مطمئن انرژی مانند منابع ایران یک امکان تکرار نشدنی برای آنهاست. از این رو تعهد پکن به FATF و ایجاد محدودیت برای خود درخصوص روابط اقتصادی با تهران مورد شک و تردید است. به اینها باید اضافه کرد دسترسی‌هایی که چینی‌ها، روس‌ها

و... در این سال‌ها در ارتباطات مالی و اقتصادی خود با دیگر

کارشناس مسائل روسیه در گفت وگوبا «فرهیختگان»:

چین و روسیه به رابطه با ایران علاقه‌مندند اما پاسخ مثبتی از سوی دولت نمی‌گیرند چینی‌ها معتقدند در فضای ایران نوعی بی‌اعتمادی به این کشور وجود دارد

به این کشور وجود دارد، خاطرنشان کرد: «آنها می‌گفتند نخبگان سیاسی ایران تمایلی برای افزایش همکاری‌ها بین چین ندارند لذا دو طرف به این توافق رسیدند تا برای ساماندهی روابط خود یک توافق بلندمدت امضا کنند تا تغییرات سیاسی در ایران توقافات پیشین زیرسوال نرود و متوقف نشود.»

این کارشناس مسائل روسیه گفت: «قرار بود این توافق تا زمان نهایی شدن انتشار عمومی پیدا کند اما متاسفانه شاهد کارشکنی در این زمینه بودیم تا جایی که برخی افراد از درون وزارت امور خارجه برای زیرسوال بردن این توافق دست به انتشار این توافقنامه زدند که این موضوع باعث دلخوری طرف چینی شد.»

وی همچنین تصریح کرد: «پس از این اتفاق چینی‌ها گلایه کردند که ایران طرف اعتماد نیست و اعلام کردند در ساختار سیاسی ایران افرادی هستند که نمی‌توان به آنها برای همکاری بلندمدت اعتماد کرد، بنابراین این توافقنامه نیز به این شکل از دستور کار خارج شده است و قاعدتا باید از این‌هی‌های دیگری درباره آن انجام شود تا در دستور کار قرار گیرد.»
بهمن تاکید کرد: «طبیعی که نگاه غرب گرایانه داشته و تمایلی به توسعه روابط ایران با کشورهای شرقی ندارند اساسا برای از بین بردن توافق ۲۵ ساله با چین، متن آن را منتشر کردند و درصدد بودند از این طریق روی ارتباط ایران با کشورهای شرقی تاثیر گذار باشند.»
این کارشناس مسائل بین‌الملل در پاسخ به سوال دیگری مبنی بر اینکه آیا در حال حاضر روسیه و چین نیز مایل هستند برای در امان ماندن از تحریم‌های آمریکا زیر بار FATF نروند، اظهار داشت: «مساله این است که آمریکایی‌ها تلاش دارند از قواعد و نهادهای بین‌المللی که در حوزه پولی و مالی وجود دارد، سوء استفاده کنند.»

وی در همین زمینه با اشاره به سوءاستفاده آمریکا از سازوکارها نهادهایی همچون FATF، ضمن نپذیرفتن تحریم‌های آمریکا عملا همکاری‌های خود را با ایران ادامه دادند، تصریح کرد: «این دو کشور به اشکال مختلف نشان دادند که علاقه‌ای به پیروی از تحریم‌های آمریکا ندارند.»

وی در پاسخ به این سوال که روسیه و چین در زمان فعلی که ایران FATF پذیرفته‌آیا بازهم همکاری‌های خود را ادامه خواهند داد، متذکر شد: «واقعیت این است که همکاری‌ها همچنان ادامه دارد و FATF مساله جدی و تاثیرگذاری در روابط اقتصادی ایران با این دو کشور نبوده است.»

بهمن اظهار داشت: «اگرچه شرکت‌ها و بانک‌های بزرگ در این دو کشور به دلیل برخورداری از ارتباط جهانی و ارتباط با آمریکا دچار محدودیت برای معامله با ایران شده‌اند، اما شرکت‌ها و بانک‌های کوچک‌تر همچنان به همکاری خود ادامه می‌دهند.»

این کارشناس مسائل بین‌الملل تاکید کرد: «نکته قابل توجه دیگر این است که تا جایی که ما اطلاع داریم طرف‌های مقابل اتفاقا برای همکاری با ایران تمایل دارند اما در اکثر مواقع با پاسخ مثبتی از سوی دولت روبه‌رو نمی‌شوند.»
بنابراین به‌نظر می‌رسد بیش از آنکه تحریم‌های آمریکا در رابطه ایران با روسیه و چین محدودیت ایجاد کرده باشد، نگاه روریکرد غرب گرایانه در داخل دولت فعلی است که باعث ایجاد محدودیت در ارتباط با کشورهای همچون روسیه و چین شده است، «وی درخصوص قرارداد ۲۵ ساله ایران و چین و وضعیت فعلی آن تصریح کرد: «قرارداد ۲۵ ساله اساسا به این دلیل که دولت آقای روحانی تمایلی به آن نشان نداد، توسط آقای لاریجانی به‌عنوان نماینده ویژه پیگیری شد.»

چینی‌ها معتقدند در فضای ایران نوعی بی‌اعتمادی به این کشور وجود دارد

بهمن یادآوری این نکته که چینی‌ها معتقد بودند که در فضای ایران نوعی بی‌اعتمادی

گفت وگو

کیومرث کرمانشاهی، فعال اقتصادی و معاون اسبق سازمان توسعه تجارت در گفت وگوبا «فرهیختگان» روابط اقتصادی میان ایران با برخی کشورهای همسایه به‌اضافه چین و روسیه را برررسی و تاثیر تحریم‌ها و موضوع FATF بر آنها را از زبانی کرد. مشروح این گفت وگو در ادامه از نظر می‌گذرد.

روابط اقتصادی ما باید به گونه‌ای باشد که تحت تاثیر موضوعات مختلف قرار نگیرد/ FATF بهانه است

اخیرا گفته می‌شود که روابط ما با چین و روسیه و کشورهای دیگر که می‌توانند روابط نزدیک داشته باشند تحت تاثیر FATF کم‌رنگ شده است. از زبانی شما از این موضوع چیست؟

این حرف‌ها و کنش‌ها به اعتقاد من می‌تواند بهانه باشد، هم از جانب طرف داخلی و مخصوصا از جانب طرف مقابل. این کشورهایی که نام بردید شریک‌های راهبردی ایران در دوران تحریم بودند و در سال‌های سخت با ما همکاری داشتند چون تنها تحریم‌های مربوط به این چند سال اخیر نبوده است، از ابتدای انقلاب تحریم وجود داشته است هرچند به تدریج تشدید شده و امروز به مراتب سخت‌تر از گذشته هستند. با همه این احوال اما ما باید بتوانیم روابط خود را با شرکای راهبردی و شرکای روزهای سخت خود طوری حفظ کنیم که به اینجا نرسیم، به جایی که یک روز به خاطر FATF و روز دیگر به بهانه دیگر روابط خود را دچار چالش و مشکلات مختلف ببینیم. بحث دیگر این است که در این کشورها مخصوصا در کشورهایی مثل هند، کره، ژاپن و... پول‌های بلوکه شده‌ای از مدت‌ها پیش داریم و باید این پول را به ما برگردانند. اینکه امروز بخواهند به بهانه FATF این پول را نهند یاد در مقابل آن جنس به ما ندهند، به نظر من بهانه است. یک دلیل این بهانه می‌تواند استفاده از سود این پول‌ها باشد. فکری می‌کنم بانک مرکزی در این ماجرا باید قدری فعال‌تر ورود کند. هرکدام از این دستگاه‌ها یک وظیفه و یک رسالتی دارند. وظیفه وزارت خارجه سیاست خارجی و مسائل سیاسی است که مشکلات را حل کند و بانک مرکزی باید با شرکا و هم‌تاهای خود وارد مذاکره می‌شود به موقع کاری کرد تا این پول‌ها بیش از این نماند. مادر چنین شرایطی نباید متغفل عمل کنیم، هم در بحث سیاست خارجی و هم در بحث روابط بانکی و هم در بحث تجارت خارجی. اگر به‌صورت هماهنگ مسئولان مادر همه ابعاد در حوزه اقتصاد، روابط بانکی، روابط سیاسی و تجاری و... کار کنند و به‌صورت هماهنگ از کشور طرف مقابل خواسته‌ها و مطالبات را داشته باشند قطعاً بهتر نتیجه می‌گیریم. لیکن تجربه به ما آموخته معمولا جزیره‌ای عمل می‌کنیم و هر دستگاه برای خود کاری می‌کند و نتیجه این می‌شود که می‌بینید.

قبل از سال ۹۵ در لیست سیاه بودیم و سوال این است چرا قبل از سال ۹۵ چه در زمان احمدی‌نژاد چه زمان روحانی بحث FATF مطرح نمی‌شد؟

این هم یک نکته است که مسئولان باید به آن جواب دهند. البته FATF طی سال‌های اخیر مقررات سخت‌تری اعمال کرد و مباحث پیچیده‌تر شد و این را دنبال می‌کنند ولی این هم سوال مهمی است.

راه خروج از این فضا چیست؟

اینکه دستگاه‌ها و مسئولان به‌صورت منسجم و هماهنگ کار را دنبال کنند و جزیره‌ای عمل نکنند. گره‌گشایی در کار هماهنگ، همه‌جانبه، فرابخشی و هماهنگی بین دستگاه‌ها